

Vergi Planlaması Aracı Olarak Faaliyet Yeri Seçimi: İstanbul Finans Merkezi Örneği

Muharrem ÇAKIR*

İskender Emrah KARAKAŞ**

Geliş Tarihi (Received): 20.09.2022– Kabul Tarihi (Accepted): 07.11.2022

Öz

İşletmeler ödedikleri vergileri azaltma gayreti içindedirler. Çünkü vergi işletmelerin fonlarında azalmaya neden olmaktadır. Vergi yüklerini azaltmak isteyen işletmeler vergi planlamasına başvurmaktadır. Vergi planlaması aracı olarak, transfer fiyatlandırmasını kullanmak, elektronik ticarete yönelmek, anlaşma alışverişleri yapmak, hibrit finansal araçları kullanmak, çift İrlanda sandviç Hollanda aracına başvurmak, vergi cennetlerine yönelmek gibi çeşitli araçlar işletmeler tarafından sıklıkla kullanılmaktadır. Faaliyet yeri seçimi de bu araçlardan biridir. İşletmeler faaliyet yerlerini seçerken pek çok kritere dikkat etmektedir ve bu kriterlerin başında merkezin bulunacağı ülkede işletmeye sağlanacak vergi avantajları gelmektedir. Finans merkezleri işletmelerin faaliyet yeri seçimlerinde kararlarını etkileyen ve vergi planlaması yaparken dikkate aldıkları bir vergi planlaması aracıdır. 22.06.2002 tarihinde yürürlüğe giren 7412 sayılı Kanun ile İstanbul Finans Merkezi (İFM) kurulmuştur. İFM Türkiye'nin uluslararası alanda rekabet gücünü arttırmak, uluslararası finans piyasaları ile bütünleşmesini sağlamak ve İFM'nin uluslararası alanda önde gelen finans merkezlerinden biri olmasını sağlamak için kurulmuş olup işletmelere çok önemli vergisel avantajlar sağlamaktadır. İFM'nin sağladığı vergisel avantajlar işletmelerin vergi planlaması yaparken, faaliyet yeri seçiminde önemli bir kriter olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Vergi Planlaması, Faaliyet Yeri Seçimi, Finans Merkezleri, İstanbul Finans Merkezi

Choose Of Activity Location As A Tax Planning Tool: The Case Of Istanbul Financial Center

Abstract

Businesses are in an effort to reduce the taxes they pay. Because the tax causes a decrease in the funds of the businesses. Businesses that want to reduce their tax burden apply to tax planning. As a tax planning tool, various tools such as using transfer pricing, turning to electronic commerce, shopping deals, using hybrid financial tools, applying for a double Irish sandwich Dutch tool, and heading to tax havens are frequently used by businesses. Site selection is one of these tools. Businesses pay attention to many criteria when choosing their location of activity, and the first of these criteria is the tax advantages to be provided to the business in the country where the headquarters will be located. Financial centers are a tax planning tool that affects the decisions of businesses in choosing the activity location and they consider when planning their taxation. Istanbul Finance Center (IFM) was established with the law numbered 7412, which entered into force on 22.06.2002. IFM was established to increase Turkey's competitiveness in the international arena, ensure its integration with international financial markets, and make IFM one of the leading financial centers in the international arena, and provides very important tax advantages to businesses. The tax advantages provided by IFM are an important criterion in choosing the activity location while making tax planning for businesses.

Keywords: Tax Planning, Choose of Activity Location, Financial Center, Istanbul Financial Center

* Dr, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü muharrem.cakir@hbv.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-0830-0430.

** Arş. Gör., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, iskender.karakas@hbv.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-6685-1965.

Giriş

Devletler vergi gelirlerini arttırma, mükellefler ise vergi yüklerini azaltma gayreti içerisindeyler. Bu gayretle mükellefler legal veya illegal yöntemlere başvurarak vergisel avantaj elde etmektedir. Vergi planlaması da mükelleflerin vergi yüklerini asgari düzeye indirmek amacıyla başvurdukları bir uygulamadır. Bu kapsamda mükellefler çeşitli vergi planlaması yöntemlerini kullanarak maliyet unsuru olarak gördükleri vergileri azaltmakta ya da terk etmektedir. Vergi planlaması yöntemleri örtülü sermaye, transfer fiyatlandırması, vergi cennetleri, elektronik ticaret, hibrit finansal araçlar, anlaşma alışverişleri, çift İrlanda sandviç Hollanda ve faaliyet yeri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Faaliyet yeri seçimi şirketlerin vergi planlaması aracı olarak kullandıkları yöntemlerden biridir. Çünkü faaliyet yeri seçimi sadece bugüne değil geleceğe de tesir ettiğinden işletmelerin kar ve maliyetleri üzerinde önemli etkilere sahiptir. Serbest bölgeler, teknoloji gelişme bölgeleri, nitelikli sanayi bölgeleri ve finans merkezleri alternatif faaliyet yerleri arasında yer almakta ve bu faaliyet yerleri işletmeler için çeşitli avantajlar sunmaktadır.

Çalışmada öncelikle vergi planlaması ve vergi planlaması araçları açıklanacaktır. Daha sonra finans merkezleri özelinde İstanbul Finans Merkezi sağladığı avantajlar açısından incelenecek ve İstanbul Finans Merkezinin, faaliyet yeri seçiminde vergi planlaması aracı olarak kullanılması açıklanacaktır.

1. Vergi Planlaması

Vergi planlaması, işletmelerin üzerinde oluşacak vergi yükünü en aza indirmek için vergi kanunlarında yer alan indirim, istisnai, muafiyet vb. uygulamaları kullanarak vergi yüklerini azaltma çabası olarak tanımlanabilir (Şişman, 2003: 33). Vergi planlaması, vergi kanunlarında yer alan indirim, istisna, muafiyet gibi araçlar ile çifte vergilemeyi önleme anlaşmalarının ve diğer araçların vergisel avantajlar sağlamasına yönelik yapılan sistemli bir çalışmadır (İbiş, 2004: 73). Buna göre vergiye karşı bir tepki biçimi ve vergiden kaçınmayı amaçlayan bir çaba olarak değerlendirilen vergi planlaması kanuni çerçeve de gerçekleştiği sürece geçerli olmaktadır (Saraçoğlu ve Özcan, 2021: 14).

Vergi iki taraflı bir işlemdir ve taraflarından biri işletmelerdir. İşletmeler kâr elde etmek amacı ile kurulmaktadır ve vergiler de bir maliyet unsuru olarak işletmeler üzerinde yük oluşturmaktadır (Yeniçeri, 2021:84-86). İşletmelerin üzerindeki vergi yükü fon akışını azaltan bir unsurdur ve işletmeler fon büyüklüklerini arttırmaya çalışacaklardır. Bu çaba neticesinde işletmeler daha az vergi ödemeyi gayreti içine gireceklerdir. Bir diğer ifadeyle daha az vergi

ödemek için işletmeler vergi kanunlarında yer alan uygulamaları vergi planlaması aracı olarak kullanabilmektedir (Şişman, 2003:34-35).

Vergi planlaması ile ilgili faaliyetlerin, vergi yükünün azaltılması için kullanılan diğer benzer tanımlamalardan ayırt edilmesi konunun anlaşılabilirliği açısından önemlidir (Nar, 2015:927). Benzer yöntemler vergi kaçırma, vergiden kaçınma (Eroğlu, 2014:13), vergi yumuşatması, muvazaa ve peçeleme (Çakır, 2021:18) olarak sıralanabilir. Vergiden kaçınma, vergiyi doğuran olaya neden olunmaması ile vergi yükünün dışında kalınmasıdır ve yasalara aykırı bir durum değildir. Vergi kaçırma ise vergi borcu doğmuş olmasına rağmen kanunlara aykırı hareket edilmesiyle hiç vergi ödenmemesi veya kısmen ödenmesidir (Akdoğan, 2019:173-175). Vergi yumuşatması ise vergiden kaçınma kavramına benzemekle birlikte vergi yumuşatması kapsamında mükelleflerin vergi yükünü azaltmak amacıyla yapmış olduğu faaliyetlerden devletler bilgi sahibi olmakta hatta bu faaliyetleri destekleyerek devam etmesine izin vermektedir (Prebble, 2011). Muvazaa, tarafların üçüncü kişileri aldatma amacıyla aralarında yaptıkları sözleşmenin gerçek olmadığı konusunda anlaşmalarıdır (Aydos, 2022:59). Peçeleme ise vergiyi doğuran olayın vergi dışı bırakılması için gerçek mahiyetinden farklı gösterilmesidir (Yılmaz, 2013:1762). Tanımlamalardan anlaşılacağı gibi, benzer uygulamaları yasal ve yasal olmayan yöntemler içermektedir.

Vergi planlaması kavramı makro ve mikro vergi planlaması olarak ayrılabilen ve makro vergi planlaması devletlerin yapmış olduğu vergi planlamasını, mikro vergi planlaması ise mükelleflerin yaptıkları vergi planlamasını ifade etmektedir. Yapılan çalışmalar ağırlıklı olarak mikro vergi planlamasını kapsamaktadır. Mikro vergi planlaması mükellefin niteliğine göre (bireysel ve işletmelerde vergi planlaması) ve vergilendirme yetkisi sınırına göre (ulusal ve uluslararası vergi planlaması) ikiye ayrılabilen ve birlikte bireysel ve işletmelerde vergi planlaması ulusal veya uluslararası olabilmektedir (Kabakçı Karadeniz, 2020:9-11).

Vergi işletmeler için nakit çıkışını gerektirdiğinden nakit çıkışı ile işletmelerin likiditesi azalmakta ve işletmelerin hareket kabiliyeti zayıflamaktadır. Vergi planlaması araçlarını kullanan işletmelerin ellerinde tuttukları nakit fon tutarı daha yüksek seviyelerde olacağından mal/hizmet alım satımını daha rahat gerçekleştirebilecekleri için avantajlı konumda olacaklardır ve kriz durumlarında daha rahat mücadele edebileceklerdir (Şişman, 2003: 35-36).

Mükellefler çeşitli vergi planlaması yöntemleri kullanmaktadırlar. Bu yöntemler, örtülü sermaye, transfer fiyatlandırması, vergi cennetleri, hibrit finansal araçlar, anlaşma alışverişleri, çift İrlanda sandviç Hollanda ve faaliyet yeri seçimidir. Bu yöntemler çok uluslu şirketler tarafından yaygın olarak kullanılan yöntemler olmakla birlikte ulusal nitelikte amortisman ayırma, indirimli kurumlar vergisi, bölünme, birleşme, devir gibi vergi planlaması yöntemleri

de bulunmaktadır. Çalışmanın konusu gereği aşağıda sadece faaliyet yeri seçimi yöntemi detaylı olarak açıklanacaktır.

Vergi planlaması şirketler açısından avantajlar taşısa da bazı durumlar vergi planlamasının yapılmasını kısıtlayabilmektedir. Bu durumları vergi kanunların belirsizliği, vergi kanunlarının geriye yürümesi, mevzuatın çok sık değişmesi, planlama yapmanın maliyetinin yüksek olması gibi sıralamak mümkündür (Yusufoğlu, 2016: 155-156).

2. Faaliyet Yeri Seçimi

Antik dönemlerde vergi planlaması amacıyla tüccarlar yüksek vergiler nedeniyle düşük vergili yeni yer seçme yoluna gitmişler, Orta çağda da yüksek vergiler nedeniyle çok sayıda işletme Portekizli tüccarlar gibi Hollanda'ya göç etmişlerdir (Nar, 2015:926). Benzer uygulamalar günümüzde de devam etmektedir.

Hızlı bir şekilde gelişen ve büyüyen ekonomi sürecinde var olmanın getirdiği temel ilkelerden bir tanesi doğru yerde, doğru zamanda, doğru nitelikte yatırım ilkesidir (Korkut vd, 2010: 32). Bu ilke kapsamında şirketlerin faaliyet yeri seçimi önem arz etmektedir. Çünkü faaliyet yeri seçimi işletmelerin sadece bugününü değil geleceğini de ilgilendiren bir karardır. Faaliyet yeri, genel olarak işletmelerin ekonomik faaliyetlerini sürdürdüğü coğrafi yer anlamına gelirken (Demirdöğen ve Bilgili, 2004: 305) faaliyet yeri seçim kararı işletmeler açısından çok önemli bir karar olduğundan çeşitli aşamalardan geçmekte ve faaliyet yeri belirlenirken birçok faktör dikkate alınmaktadır (Yıldız ve Şahin, 2014: 2). Bu faktörler; ekonomik, doğal, sosyal-psikolojik-fizyolojik ve politik faktörler olmak üzere dört ana başlıkta toplanmakla birlikte bu temel faktörler 600'den fazla alt faktörü içermektedir (Yıldız ve Şahin, 2014: 2).

Faaliyet yeri seçimi, işletmeler açısından uzun dönemli bir karar olduğundan seçilecek faaliyet yeri işletmenin uzun dönemli amaç ve hedeflerine hizmet ederek en düşük maliyet ve en yüksek karı sağlayabilecek ve rekabet açısından işletmeye avantaj sağlayabilecek yer olmalıdır (Yıldız ve Şahin, 2014: 2). Bu nedenle işletmeler istihdam, döviz kazandırma, servet oluşturma ve hayat standardını yükseltme gibi makroekonomik hedefleri gerçekleştirebilmek adına uluslararası düzeydeki faktörler ve küreselleşmeyi dikkate alan doğru bir faaliyet yeri seçiminde bulunmalıdır (Ünsar, 2007: 700).

İşletmeler faaliyet yeri seçerken faaliyette bulunacağı ülkenin sosyal ve siyasal yapısı, vergi sistemi, sermaye ve para piyasası, ülkede uygulanan maliye ve para politikaları, politik risk ve finansal risk gibi faktörleri dikkate alarak karar vermelidir (Ünsar, 2007: 700). Ayrıca faaliyet yeri, özellikle endüstri işletmeleri açısından işletmelerin tedarik, üretim, depolama ve dağıtım gibi temel fonksiyonlarını ve bunlara bağlı olarak ekonomik faaliyetlerini

sürdürebileceği en uygun yer olacağından işletmeler faaliyet yeri seçerken teşvik, muafiyet, istisna ve diğer vergi kolaylıklarını değerlendirmektedir (Çakır, 2021: 75).

İşletmelere tanınan her bir ayrıcalığın işletmelerin kar ve zararları üzerinde doğrudan bir etkisi olduğundan, faaliyet yeri seçiminde karar vermeden önce vergilerin kapsamlı bir analizi önem arz etmektedir (Gerber ve Jackson, 2010). Vergi analizi tamamlanana kadar, bir işletmenin belirli bir yetki alanında faaliyet göstermesinin gerçek maliyetini, yetki alanları arasındaki maliyet farkını ve ekonomik kalkınma teşvik programlarının temsil ettiği faydaları anlaması imkansızdır (Gerber ve Jackson, 2010). Vergi analizlerinin tamamlanmasından sonra işletmeler vergi planlaması yaparak kendileri için en uygun faaliyet yerini seçmektedir. Vergi planlaması açısından işletmelerin alternatif faaliyet yerleri arasında serbest bölgeler, teknoloji geliştirme bölgeleri ve nitelikli sanayi bölgeleri yer almaktadır. Ayrıca faaliyet gösterilen ülkede uygulanan bölgesel teşvikler de işletmelerin faaliyet yeri seçiminde önem arz etmektedir. Son zamanlarda finansal hareketliliğin artması ile birlikte özellikle finans alanında faaliyet gösteren işletmelerin faaliyet yeri seçiminde finans merkezleri de dikkat çekmektedir. Türkiye’de de 2022 yılı Haziran ayında kabul edilen 7412 sayılı Kanuna ile kurulacak olan İstanbul Finans Merkezi (İFM)’de sağlayacağı vergisel ayrıcalıklar nedeniyle finans faaliyetleri yürüten işletmeler açısından önemli bir tercih olabilecektir.

2.1. Faaliyet Yeri Seçimi: Finans Merkezleri

Bugün bildiğimiz en eski finans merkezleri olan kuzey İtalya şehir devletleri, Amsterdam ve Londra gibi finans merkezleri sermaye, sigorta ve paranın ülkeler arasında ticaretin gelişimine yanıt olarak ortaya çıkmış; ulus devletlerin gelişmesiyle birlikte Paris veya Madrid gibi finans merkezleri buldukları ülkenin ekonomik ihtiyaçlarını desteklerken; Britanya İmparatorluğu’nun yayılmasıyla, Londra 19. ve 20. yüzyılların önde gelen uluslararası finans merkezi haline gelmiştir (World Alliance of International Finance Centers and DIFC, 2022: 33). ABD ekonomisinin büyümesi ise New York’un büyük bir finans merkezi olarak gelişmesine katkıda bulunmuş ve 20. yüzyılda ve 21. yüzyılın başlarında Londra ve New York, Küresel Finans Merkezi olarak tanımlanan finans merkezleri arasında önde gelenlerden olmuştur (World Alliance of International Finance Centers and DIFC, 2022: 33). 1970’li yıllarda ulusal ekonomilerde, rekabet gücünü artırmak için uluslararası finans merkezine sahip olunması gerektiği düşüncesinin hakim olmasıyla birlikte gelişen Japon ekonomisiyle büyüyen Tokyo uluslararası finans merkezi olma yolunda hızla ilerlemiştir (World Alliance of International Finance Centers and DIFC, 2022: 33). 1980 ve 1990’lı yıllarda bilgiye dayalı ekonomilerin önemi artmış, elektronik ağların genişlemesiyle birlikte ekonomik ve finansal faaliyetler bütünleşmişle birlikte finans merkezlerinin sayısı artmıştır (Ulaş, 2008: 78).

1990'dan bu yana Zürih, Cenevre, Singapur veya Lüksemburg gibi küçük ulus devletlerdeki daha küçük merkezler, yerel sermaye ihtiyaçlarını karşılamak için genellikle başarılı olurken Brezilya veya Endonezya gibi büyük ulus devletler, bir miktar uluslararası finans sağlayan yeni gelişen finans merkezlerine sahip olmuştur. Küresel finans merkezlerinin sayısı 2021 yılında 116'ya yükselmiştir (World Alliance of International Finance Centers and DIFC, 2022: 33). 2022 yılının Mart ayında Z/Yen ve Çin Geliştirme Enstitüsü tarafından yayınlanan Küresel Finans Merkezleri Endeksi 31'e göre 119 tane finans merkezi bulunurken ilk sırada New York, ikinci sırada Londra; son sırada ise Wuhan yer almaktadır (Z/Yen ve China Development Institue, 2022: 4-5).

Finans merkezleri, çok çeşitli finansal işlemlerin yapıldığı ve finansal kurumların bir araya geldiği merkezler olarak tanımlanmaktadır (Özkan, 2015: 11). Bu merkezler stratejik bir konuma sahip olup finans kurumlarının, borsaların, kamu/özel bankaların, ticaret ve sigorta şirketlerinin bulunduğu bir şehri veya merkezi ifade etmekte, birinci sınıf altyapı, iletişim ve ticari sistemlerle donatılmakta ve istikrarlı bir siyasi sistem tarafından desteklenen şeffaf ve sağlam bir yasal ve düzenleyici rejime tabi olmaktadır (Bajpai, 2021). Bu tür merkezler, sundukları yüksek yaşam standartları ve muazzam büyüme fırsatları nedeniyle özellikle profesyoneller için uygun yerlerdir (Bajpai, 2021).

Başta uluslararası alanda faaliyet gösterenler olmak üzere finans merkezleri, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve finansal piyasaların gelişimi amacıyla yatırımcılara ve kurumlara tasarruflarını yönetme ve finansmana erişim imkanını verimli bir şekilde sağlayacak hizmet altyapılarına sahiptir. Ayrıca bu merkezler, fiziki ve teknolojik altyapı ve üstyapı gibi imkanları, güncel ihtiyaçlara cevap veren mevzuat, rekabetçi vergi oranları, yetişmiş insan kaynağı gibi iş yapma kolaylığı sağlayan unsurlar ile kuluçka merkezi, laboratuvar, akademi gibi girişim ve araştırma bileşenlerini yatırımcılara sunmaktadır (İstanbul Finans Merkezi Kanun Tasarısı ve Gerekçesi).

Bir finans merkezinin başarılı olabilmesi için aşağıdaki özellikleri bünyesinde barındırması gerekmektedir (Tetik, 2022: 79-80):

1. Bağımsız Uluslararası Tahkim Merkezi'ne sahip olmak,
2. Küresel ekonomideki değişime uygun farklı stratejik politikaları takip etmek,
3. Hukuki güvenlik ilkesini esas almak,
4. Finansal ürün yelpazesine ve hizmet çeşitliliğine sahip olmak,
5. Vergisel teşviklere sahip olmak,
6. Hantal bir bürokrasiye sahip olmamak,
7. Yapısal reformları ülke genelinde her alana yaymak,

8. Günün şartlarına göre revize edilmiş bir eğitim sistemine sahip olmak,
9. Bilişim teknolojilerini eğitimin her aşamasında etkin olarak kullanmak,
10. Başta finansal teknolojiler olmak üzere tüm alanlarda modern ve güçlü teknolojik alt yapıya sahip olmak.

Finans merkezleri konumlarına, tarihsel serüvenlerine, buldukları ülkelere ekonomik büyüklüklerine veya politika yapıcılarının stratejik misyonlarına bağlı olarak çeşitli türlere ayrılmakta olup günümüzde finans merkezleri uluslararası (küresel), bölgesel, ulusal, uzmanlaşmış, off-shore finans merkezleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Öztürk: 2020: 7). Londra, New York, Tokyo uluslararası finans merkezlerine örnek olarak gösterilebilirken, Hong Kong ve Singapur bölgesel finans merkezlerine, Amsterdam ve Milano ulusal finans merkezlerine, vergi cennetleri off-shore finans merkezlerine, Cenevre ve Hamilton da uzmanlaşmış finans merkezlerine örnek olarak verilebilir (Öztürk, 2020: 7-10).

Finansal merkezler buldukları ülkelerin markalaşmasına ve küresel dönüşümlerine, finansal hizmet sektörünün gelişmesine ve finansal piyasaların derinleşmesine önemli katkılarda bulunmaktadır (Akyol ve Baltacı, 2015: 358). Ayrıca finansal hizmet ihracatı, ülkelerin cari açığının azaltılması ve finansal açıklığın artırılması açısından önem arz etmektedir. Türkiye'nin toplam hizmet ihracatı içerisinde finansal hizmet ihracatının payı son 10 yılda ortalama %3 seviyesinde gerçekleşirken bu oran dünyada ortalama %14 iken gelişmiş ülkelerde %25, Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) üye ülkelerinde ise %15'tir (İstanbul Finans Merkezi Kanun Tasarısı ve Gerekçesi).

2.2. İstanbul Finans Merkezi

Ekonomik büyüme ve kalkınma bileşenlerinin çeşitlendiği ve atfedilen önemlerin sürekli değiştiği günümüzde finans sektörü üzerinde durulması gereken sektörlerden biri haline gelmiştir. Bu kapsamda son yıllarda bilgi ve teknolojik gelişmelere paralel olarak özellikle finansal hizmet ihracı ülkelerin temel hedefleri arasında yerini almıştır. Türkiye de finansal hizmet sektöründeki payını artırmak için gerekli adımları atmış ve İFM'nin hayata geçirilmesi için çalışmalarını hızlandırmıştır.

İstanbul erişilebilirlik, kültürel benzerlik, genç nüfus çoğunluğu, eğitim düzeyi, finansal anlamda sağlanan ciddi insan birikimi, pazar büyüklüğü ve bankacılık sektöründe küresel standartlarda en iyi teknolojik alt yapının bulunması gibi sahip olduğu avantajlar ve bünyesinde yer alan şirketler sayesinde bir finans merkezi olarak kabul edilebilmektedir (Akyol ve Baltacı, 2015: 362-363). Şöyle ki Z/Yen tarafından 2007 yılı mart ayından itibaren yılda iki defa yayınlanan Küresel Finans Merkezi Endeksi raporlarına göre İstanbul ilk defa 2009 yılının Eylül ayında Küresel Finans Merkezi Endeksi'nde kendine yer bulmuş ancak 75 ülke arasında

72. sırada yer almıştır (Z/Yen, 2009: 19). Daha sonra yayınlanan raporlarda ise İstanbul'un sıralamasının sürekli yer değiştirdiği görülmektedir.

Tablo 1: İstanbul'un Finans Merkezleri Arasındaki Yeri

Rapor	Sıralama	Rapor	Sıralama	Rapor	Sıralama
GFCI 31 (119)	64 (119)	GFCI 22	78 (92)	GFCI 13	57 (79)
GFCI 30 (116)	61 (116)	GFCI 21	66 (88)	GFCI 12	56 (77)
GFCI 29 (114)	74 (114)	GFCI 20	57 (87)	GFCI 11	61 (77)
GFCI 28 (111)	64 (111)	GFCI 19	45 (86)	GFCI 10	62 (75)
GFCI 27 (108)	79 (108)	GFCI 18	47 (84)	GFCI 9	71 (75)
GFCI 26 (104)	53 (104)	GFCI 17	44 (82)	GFCI 8	70 (75)
GFCI 25 (102)	59 (102)	GFCI 16	42 (83)	GFCI 7	74 (75)
GFCI 24 (100)	68 (100)	GFCI 15	47 (83)	GFCI 6	72 (75)
GFCI 23	76 (96)	GFCI 14	44 (80)		

Kaynak: Raporlardaki veriler dikkate alınarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Her raporda finans merkezi sayıları farklılık göstermekle birlikte son rapora göre İstanbul mevcut haliyle 119 ülke arasında 64. sırada yer alırken İFM'nin kurulmasıyla birlikte daha yukarı sıralarda kendine yer bulabilmesi ve rekabetçi hale gelmesi daha muhtemeldir. Bir finans merkezinin değiştirilemeyecek tek özelliği olan coğrafi konum açısından dikkate alındığında İstanbul, önemli pazar ve piyasalara yakın olması nedeniyle bir finans merkezi olma konusunda önemli bir avantaja sahiptir (Yıldırım ve Dertli, 2020: 4). Ayrıca İFM yerli ve yabancı, finansal ve finansal olmayan kuruluşlara küresel standartlarda bir ekosisteme ve tüm dünya pazarlarına kolay erişim sunan ve Türkiye'nin en stratejik projelerinden biri olarak ifade edilmektedir (<https://www.ifm.gov.tr/>). Finans alanında uluslararası piyasalarla entegrasyon ve etkin bir ekosistem sunma amacı taşıyan İFM, kısa vadede bölgesel, orta vadede ise küresel bir merkez olmayı hedeflemektedir (<https://www.ifm.gov.tr/b/2/hakkimizda>). Bu nedenle IFM kamu ve özel sektör bankalarını, portföy yönetim şirketlerini, aracı kurumları, sigorta şirketlerini, profesyonel hizmet şirketleri ile farklı kategorilerden ulusal ve uluslararası finansal kuruluşları bir araya getirmektedir (<https://www.ifm.gov.tr/b/2/hakkimizda>).

İFM'ye yönelik ilk çalışmalar 2009 yılında başlamıştır. Bölgesel ve küresel sermayenin yönlendirilmesinde İstanbul'un öncü rol oynayabilmesi ve rekabetçi bir üstünlüğe sahip olabilmesi açısından önem arz eden İFM projesi, Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda Uluslararası Finans Merkezi Stratejisi ve Eylem Planı içerisinde yer almış ve bu eylem planı 2 Ekim 2009 tarih ve 27364 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Tetik, 2022: 77). Daha sonra ise 2010/11 sayılı İstanbul Uluslararası Finans Merkezinin İdari Yapılanması konulu Başbakanlık Genelgesi ile birlikte, strateji ve eylem planının üç yılın sonunda revize edilerek güncellenmesine karar verilerek İFM Öncelikli Dönüşüm Programı Eylem Planı hazırlanmıştır (Tetik, 2022: 78). 2018 yılında hükümet sisteminin değişmesiyle birlikte Cumhurbaşkanlığı

Finans Ofisi kurularak İFM projesini yürütme ve gelişmeleri takip etmek yetkisi bu ofise verilmiştir. İlerleyen süreçte Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi, doksan özel sektör ve doksan kamu kuruluşu katılımcısının yer aldığı İFM Eylem Planı Çalıştayı düzenleyerek paydaşlarla fikir alışverişinde bulunmuş ve 39 ana eylemden oluşan İFM Eylem Planı Taslağı'nı hazırlamıştır (Tetik, 2022: 78-79). Son olarak ise 2022 yılı Haziran ayında İFM'nin kuruluşunu içeren kanun teklifi TBMM'de görüşülerek kabul edilmiş ve 7412 sayılı İstanbul Finans Merkezi Kanunu 28 Haziran 2022 tarihinde 31880 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Buna göre kanunun amacı “Türkiye Cumhuriyeti'nin finansal rekabet gücünü uluslararası alanda artırmak, finansal piyasalar ile ürün ve hizmetlerin gelişmesine ve derinleşmesine katkıda bulunmak, uluslararası finans ve sermaye piyasalarına entegrasyonu güçlendirmek ve bu sayede İstanbul Finans Merkezinin önde gelen küresel finans merkezlerinden biri olmasını sağlamaktır” olarak belirtilmiştir.

İFM'de ofis alanında faaliyet göstermek üzere katılımcılara Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi tarafından katılımcı belgesi verilmekte olup katılımcı belgesi verilmesine, katılımcı belgesi muafiyet koşullarına, katılımcı belgesinin askıya alınması ve iptaline ilişkin hususlar dâhil katılımcı belgesine dair usul ve esaslar uygulama yönetmeliğinde düzenleneceği belirtilmiştir.

Katılımcı belgesi olarak finansal faaliyet gösteren kuruluşların yurt dışında yerleşik kişilere sundukları finansal hizmetlerin finansal hizmet ihracı olarak değerlendirilebilmesi için hizmetten nihai olarak yurt dışında faydalanılması gerekmektedir. Ancak finansal kuruluşların kendi nam ve hesabına gerçekleştirdikleri türev işlemleri, portföylerine varlık alma veya portföylerinden varlık satma işlemleri ile yurt içinde yerleşik kişilerin tasarruflarını yurt dışına çıkaran faaliyetleri, hizmetleri ve işlemleri finansal hizmet ihracatı olarak değerlendirilmemektedir.

İFM'de faaliyet gösterecek şirketlere bazı kolaylıklar sağlanmaktadır. Katılımcıların tutmak zorunda oldukları defterler ile düzenleyecekleri belgelerin yabancı para birimiyle tutulabilmesi ve düzenlenebilmesine ilişkin olarak düzenleme yapmaya Hazine ve Maliye Bakanlığı yetkili kılınmıştır. Hazine ve Maliye Bakanlığı söz konusu yetkiyi 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine bağlı kalmaksızın kullanabilecektir. Ayrıca katılımcıların kendi aralarında ve İFM'de yürüttükleri faaliyetler kapsamında düzenlenen her nevi muamele, mukavele ve muhaberede Türkçe kullanma zorunluluğu bulunmamaktadır. Katılımcıların kendi aralarında İFM'de yürüttükleri faaliyetler kapsamında, katılımcıların faaliyetlerinin tabi olduğu mevzuata aykırı olmaması kaydıyla, özel hukuka tabi olarak yaptıkları her nevi işlem ve sözleşmelerde serbestçe hukuk seçimi

yapılabilecektir. En az üç ülkede aktif olarak faaliyet gösteren katılımcılar, bölgesel hazine ve finansal yönetim merkezleri hakkında da bu kolaylıklardan yararlanabilecektir. İFM’de faaliyet gösterecek katılımcılar ile en az üç ülkede aktif olarak faaliyet gösteren katılımcıların bölgesel hazine ve finansal yönetim merkezleri çalışma izni ile yabancı uyruklu personel istihdam edebilecek olup bu kapsamda yapılacak çalışma izni başvuruları 6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu’nun 16. maddesi kapsamında istisna olarak değerlendirilecektir.

3. Vergi Planlaması Aracı Olarak Faaliyet Yeri Seçimi: İstanbul Finans Merkezi Örneği

İşletmeler faaliyet yeri seçimlerinde çok sayıda etmeni göz önünde bulundurmaktadır. Bu kapsamda dikkate alınan ekonomik faktörler genel olarak işletmenin kontrol alanı içine giren ve işletme yönetimince alınacak kararlarla etkilenebilen faktörler olup bu faktörler işletmelerin maliyet ve kârlılıkları üzerinde etkilere sahiptir (Demirdöğen ve Bilgili, 2004: 307). Vergiler de işletmeler açısından bir maliyet unsuru olduğundan dikkate alınması gereken önemli bir konudur. Faaliyet yeri seçimi açısından vergiler her ne kadar ilk sırada yer almasa da işletmelerin karar vermelerinde etkili olmaktadır. Bu nedenle işletmeler vergi yüklerini asgari düzeye indirebilecekleri serbest bölgeler, teknoloji geliştirme bölgeleri, nitelikli sanayi bölgeleri gibi vergisel ayrıcalıkların tanındığı yerlerde faaliyetlerini gerçekleştirebilmektedir. Özellikle finansal faaliyetlerin önem kazandığı günümüzde bu alanda faaliyette bulunan şirketler çok sayıda vergisel avantajın sağlandığı finans merkezlerine taşınmaktadır. Finansal faaliyette bulunan işletmeler açısından İFM’de bünyesinde birçok vergi avantajını barındırmaktadır.

3.1. Kurumlar Vergisinde İndirim

İFM’de faaliyet gösteren şirketlerin finansal hizmet ihracatı kapsamında elde ettikleri kazançların %75’i kurumlar vergisi matrahının tespitinde kurum kazancından indirilebilecektir. Söz konusu indirim sadece finansal hizmet ihracatı kapsamındaki faaliyetlere tanınmaktadır. Ancak İFM’nin faaliyete geçtiği ilk dönemde, taşınmaları teşvik etmek ve İFM’yi küresel ölçekte rekabetçi kılmak amacıyla finansal hizmet ihracatı niteliğindeki faaliyetlerden 2022 - 2031 yılları arasında elde edilen kazançlar için kurumlar vergisi indirim oranı %100 olarak uygulanacaktır. Diğer bir ifadeyle vergi indirim oranının 2022 – 2031 yılları arasında %100 olarak uygulanabilmesi için şirketlerin İFM’nin faaliyete geçtiği ilk dönemde taşınmış olmaları gerekmektedir. Oysaki kanunun amacına uygun olarak İFM’yi küresel bir finans merkezi haline getirmek ve işletmeler açısından cazibesini sürdürmek amacıyla işletmelerin taşınma giderlerinin karşılanmasına yönelik olarak yapılan bu düzenlemenin esnetilmesi daha olumlu sonuçlar verebilir. Örneğin, sadece İFM’nin faaliyete geçtiği ilk dönemde değil de, her zaman geçerli olmak üzere taşınma giderlerini karşılamaya yönelik olarak işletmelerin İFM’ye

taşıdığı tarihten itibaren 3 veya 5 yıl süreyle vergi indirim oranının %100 olarak uygulanması düşünülebilir.

3.2. Banka ve Sigorta Muamelesi Vergisi, Damga Vergisi ve Harçlara Yönelik İstisna

İFM'de faaliyet gösterecek işletmelere tanınan bir diğer vergisel kolaylık ise banka ve sigorta muameleleri vergisi (BSMV) ile ilgilidir. BSMV, finansal kurumlar açısından işlem maliyet unsuru olduğundan aracılık maliyetlerini artıran bir kalem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle sadece finansal hizmet ihracatı kapsamındaki faaliyetler ile bu faaliyetler nedeniyle lehe alınan paralar BSMV'den istisna tutulmaktadır. Kanunun gerekçesinde söz konusu istisnanın amacı İFM'deki finansal kuruluşların finansal hizmet ihracatı niteliğindeki faaliyetlerine dair işlem maliyetlerini azaltmak ve dünyadaki diğer finans merkezlerinde faaliyet gösteren finansal kurumlar ile rekabet edebilmelerini sağlamak olarak açıklanmaktadır. Ayrıca katılımcıların finansal faaliyet ihracatı kapsamındaki faaliyetlerinin ve bu kapsamda düzenlenen kâğıtların damga vergisi ve bu kâğıtların kullanıldığı işlemlere özgü harçlardan istisna tutulması sağlanmaktadır. Böylelikle finansal hizmet ihracatına dair işlemlerde maliyet olarak dikkate alınabilecek hususların azaltılması ve finansal hizmet ihracatının teşvik edilerek Türkiye Cumhuriyeti'nin finansal hizmet ihracatına katkıda bulunmak suretiyle gayri safi milli hasıladaki finansal hizmet oranının arttırılması amaçlanmaktadır.

Ayrıca İFM'de yer alan taşınmazların kiralanması işlemleri her türlü harçtan ve bu işlemler için düzenlenen kâğıtlar damga vergisinden istisna tutulacaktır. Hazine ve bölgesel yönetim ofisleri vasıtasıyla belirli operasyonel fonksiyonları bazı birimlerini odak haline getirerek sağlayan uluslararası şirketlerden, en az üç ülkede faaliyet gösteren katılımcıların bölgesel hazine ve finansal yönetim merkezlerinin faaliyetleri de 7412 sayılı Kanunu'nun 6. maddesine göre söz konusu istisna ve muafiyetlerden yararlanabilecektir. Bir diğer ifadeyle taşınmazların kiralanması işlemleri nedeniyle ortaya çıkabilecek her türlü harç ve damga vergisi istisnasından yalnızca katılımcılar ile en az üç ülkede aktif olarak faaliyet gösteren katılımcıların bölgesel hazine ve finansal yönetim merkezleri faydalanabilecektir.

Aynı kanunun geçici 1. maddesine göre İFM'de faaliyet gösterecek olan finansal kuruluş niteliğindeki katılımcıların özellikle kuruluş ve izinler yönünden finansal faaliyet harçlarından bu Kanunun yürürlük tarihinden itibaren 5 yıl süre ile muafiyetleri düzenlenmektedir.

3.3. Gelir Vergisi İstisnası

İFM'nin yurt dışından gelecek, alanında katma değer yaratması beklenen nitelikli insan kaynağı için de çekim merkezi olması amacıyla katılımcı belgesi almış finansal kuruluşların İFM'de istihdam edeceği personelin ücretlerinin belirli bir kısmı gelir vergisinden istisnadır.

Söz konusu istisna, katılımcı belgesi almış finansal kuruluşların İFM’de istihdam ettikleri personele ödenen aylık ücretin gerçek safi değerinin; yurt dışında en az beş yıllık mesleki tecrübeye sahip kişilerde %60, yurt dışında en az on yıllık mesleki tecrübeye sahip kişilerde ise %80 oranında uygulanacaktır. Ayrıca İFM’de çalışmaya başlamadan önceki son üç yılda Türkiye’de çalışmamış olan personelin ücret gelirlerine de istisna uygulanacaktır. Kanuna göre İFM’de faaliyet gösterecek işletmeler istihdam edecekleri personelleri yurt dışından getirerek çalışanlarının vergi yükünü azaltabilecektir. Söz konusu hüküm sayesinde işletmelerin net ücret üzerinden anlaşarak istihdam ettikleri her bir ücretli için katlandıkları maliyet azalabilecektir.

Aşağıdaki tabloda, gelir vergisi istisnasının var olduğu ve olmadığı durumlara göre işçinin elde etmiş olduğu ücret gösterilmiştir.

İstisna	Brüt ücret	İstisna Oranı	Vergi Oranı	Vergi	Net ücreti
Yok	10.000 TL	%0	15	1.500 TL	8.500 TL
Var	10.000 TL	%60	15	600 TL	9.400 TL
Var	9.100 TL	%60	15	546 TL	8.554 TL

*Sosyal güvenlik ödemeleri ihmal edilmiştir.

Yukarıdaki tabloda iki farklı durum karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birincisi personel lehine iken ikincisi ise işletme lehinedir. Birinci durumda, istisna uygulamasının var olduğu ve olmadığı durumlarda brüt 10.000 TL ücret ile çalışmayı kabul eden personel ele alınmaktadır. Bu durumda personelin eline geçecek net ücret gelir vergisi istisnası olması durumunda daha fazla olacaktır. İkinci durumda ise işverenlerin ücretliler ile net ücret üzerinden anlaşması durumunda ortaya çıkacak kazancı gösterilmektedir. Gelir vergisi istisnasının olduğu bir durumda işverenler personelin eline geçecek net ücreti 8.500 TL ve üzeri olacak şekilde ayarlayarak maliyetlerini azaltabilecektir. Şöyle ki personelin brüt ücretinin 9.100 TL olarak belirlenmesi ve istisna oranının %60 olarak uygulanması durumunda personel için ödenecek gelir vergisi 546 TL olacak ve personelin net ücreti 8.554 TL olacaktır. Böylelikle işletmenin istihdam ettiği personel için katlandığı maliyet azalabileceği gibi istisnanın olmadığı durumda razı olduğu maliyet ile daha nitelikli bir işgücüne sahip olabilecektir. Ayrıca, İFM ve Ankara’da aynı finansal faaliyette bulunan A ve B şirketlerinin istihdam ettiği personellerinin ücretlerinin aynı olduğu varsayıldığında İFM’de uygulanan vergi istisnası nedeniyle A şirketinin katlanmış olduğu maliyet B şirketine göre daha düşük olacaktır.

Burada dikkat edilmesi gereken nokta gelir vergisi istisnası yurt dışından nitelikli işgücünü teşvik etmek amacıyla kullanılmaktadır. Ancak yurt içinde de yurt dışında hiç çalışmamış olmakla birlikte nitelik sahibi işgücü bulunmaktadır. İstisna uygulamasının amacının nitelikli işgücünü teşvik etmek olduğu dikkate alındığında uygulamanın kapsamının

yurt içinde var olan nitelikli işgücünü de kapsayacak şekilde değiştirilmesi daha doğru olacaktır. Örneğin, “yurt içinde finansal hizmet alanında faaliyet gösteren bir işletmede en az 5 yıl çalışmış olan ve doktora öğretimini tamamlamış bulunan personelin ücretlerinde ise %60 oranında istisna uygulanacaktır” gibi bir hüküm eklenerek hem yurt içi hem de yurt dışından gelecek nitelikli işgücünün teşvik edilmesi sağlanabilir.

Sonuç

Finansal faaliyetlerin artarak devam ettiği günümüzde, finansal hizmet ihracatının ülkelerin cari açıklarının azaltılması başta olmak üzere çeşitli katkıları bulunmaktadır. Bu nedenle artan ticaret hacminde ülkeler, içlerinde finansal yatırımlarında yer aldığı yabancı yatırımları çekmek adına bazı düzenlemeler yapmakta ve bu şirketlere birtakım ayrıcalıklar tanımaktadır.

Gerek Orta Doğu ülkeleri ile ilişkisi gerekse Avrupa Birliği ülkeleriyle ticaret ortaklığı Türkiye’yi önemli bir noktaya taşımakta ve bölgesel bir finans merkezi olması konusunda avantaj sağlamaktadır. Bu doğrultuda Türkiye yabancı yatırımları çekerek finansal hizmet ihracatını artırmak amacıyla İFM’yi kurmak için gerekli adımları atılmış ve işletmelerin faaliyet yeri olarak İFM’yi seçmesi için bazı teşvikler tanınmıştır.

İşletmeler açısından önemli bir konu olan faaliyet yeri seçimi çeşitli faktörlerden etkilenmekte olup işletmeler bu kararı verirken en düşük maliyet ile en yüksek karı elde edebileceği değerlendirmeleri yapmaktadır. İşletmeler açısından önemli bir maliyet unsuru olan vergiler özellikle finansal faaliyette bulunan işletmeler açısından önem arz etmektedir. Çünkü finansal faaliyette bulunan şirketlerin işletme yeri seçerken göz önünde bulundurdıkları faktörler endüstri işletmelerine göre farklılık arz etmektedir. Şöyle ki endüstri işletmelerinde faaliyet yeri seçiminde ham maddeye yakınlık önemli bir etmen iken bu durum finansal faaliyette bulunan bir işletme için çok etkili değildir. Bu nedenle vergiler veya sağlanan indirim, istisna, muafiyet, vergi erteleme gibi ayrıcalıklar finansal faaliyette bulunan işletmeler açısından ayrı bir önem arz etmektedir.

Özellikle yeni kurulacak işletmeler açısından faaliyet yeri seçimi önemli bir vergi planlaması aracı olmaktadır. Bu nedenle faaliyet yeri seçiminde işletmeler özellikle serbest bölgeler, teknoparklar, organize sanayi bölgeleri gibi vergisel ayrıcalıkların daha fazla olduğu yerleri tercih etmektedir. Son zamanlarda finansal faaliyetlerin artması ile finans merkezleri de tanıdıkları ayrıcalıklar nedeniyle tercih edilmektedir. İFM’de yeni kurulması ve işletmeler açısından bir cazibe merkezi olabilmesi açısından kendi içerisinde faaliyette bulunacak işletmeler için kurumlar vergisi, BSMV, damga vergisi gibi indirim ve istisnalar tanımaktadır.

Ayrıca burada istihdam edilen ücretlilerin elde ettikleri gelirlerin belirli bir kısmı gelir vergisinden istisna olacaktır.

Kaynakça

Abdurrahman Akdoğan. (2019). *Kamu Maliyesi*, Gazi Kitabevi.

Amy Gerber and Matt Jackson (2010). Taxation: A Decisive Factor in Location Selection, <https://www.areadevelopment.com/taxesIncentives/sept2010/taxation-decision-location-selection3991.shtml> adresinden 10.08.2022 tarihinde erişilmiştir.

Arkan Yusufoglu. (2016). Türk Vergi Sisteminde Seçimlik Vergi Planlaması Araçları ve Kısıtlayıcı Düzenlemeler, *Vergi Raporu Dergisi*, Sayı 330, 146-158.

Benedict Charles Prebble. (2011). Should Tax Avoidance be Criminalised? *Tax Avoidance and Criminal Law Theory*, Otago University, <https://www.otago.ac.nz/law/research/otago036330.pdf> adresinden 15.09.2022 tarihinde erişilmiştir.

Bülent Şişman. (2003). *İşletmelerde Vergi Planlaması Yöntemleri*, Yaklaşım Yayınları, Ankara

Cemil İbiş. (2004). İşletmelerde Vergi Planlaması, *Mali Çözüm Dergisi*, Sayı 68, 72-79.

Derya Sevim Korkut, Ahmet Muhlis Doğan ve İlter Bekar. (2010). Kuruluş Yeri Seçimini Etkileyen Faktörlerin Düzce İli Açısından Değerlendirilmesi, *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, 32-39.

Dilber Ulaş. (2008). AB'ye Yönelen Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Çok Uluslu İşletmelerin Üretim Yeri Seçim Kararları, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt 8, No 2, 77-95.

Elif Yılmaz. (2013). Kanuna Karşı Hilenin Vergi Hukukundaki Görünümü Olarak Peçeleme Kavramı ve Muvazaa ile Mukayesesi, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt XVII, Sayı 1-2, 1757-1781.

Fatih Saraçoğlu ve Bekir Özcan. (2021). *Serbest Bölgeler ve Vergi Planlaması*, Epamat Basım Yayın.

Harun Yeniçeri. (2021). İşletmelerde Vergi Planlama Stratejileri, Ekin Yayınevi.

Hikmet Akyol ve Nuri Baltacı. (2015). Uluslararası Bir Finans Merkezi Olarak İstanbul'un Değerlendirilmesi, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, Sayı 12, 351-387.

<https://www.ifm.gov.tr/>

<https://www.ifm.gov.tr/b/2/hakkimizda>

Hülya Kabakçı Karadeniz. (2020). *Vergi Planlaması Teorisi: Tanımı, Amacı ve Önemi*, (ed) Neslihan Coşkun Karadağ. *Vergi Planlaması Teori ve Uygulama*, Ekin Yayınevi.

- İbrahim Enes Özkan. (2015). *İstanbul Finans Merkezinin Uluslararası Bir Karşılaştırması*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul Finans Merkezi Kanun Tasarısı ve Gerekçesi, <https://www2.tbmm.gov.tr/d27/2/2-4478.pdf> adresinden 01.09.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Mehmet Selami Yıldız ve Özkan Şahin. (2014). Teşvik Paketlerinin İşletmelerin Kuruluş Yeri Seçim Kararlarında Etkisinin Belirlenmesi: Düzce İli İmalat Sanayii İşletmelerinde Bir Araştırma, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 15, Sayı 1, 1-19.
- Metin Yıldırım ve Gül Dertli. (2020). Küresel Bir Finans Merkezi Olarak İstanbul Finans Merkezi Projesi'nin İncelenmesi, *Journal of Economics and Research*, Volume 1, Issue 2, 1-14.
- Muharrem Çakır. (2021). *Uluslararası Vergi Planlaması ve Türkiye Uygulamaları*, Adalet Yayınevi.
- Mustafa Öztürk. (2020). *İstanbul Finans Merkezi Projesinin Türkiye Refahına ve Kalkınmaya Etkisi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Nevzat Tetik. (2022). İstanbul Finans Merkezi Projesinin Katılım Bankaları Perspektifinden Etkileşimleri, *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 12, Sayı 23, 74-92.
- Oğuz Sadık Aydos. (2022). *Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)*, Seçkin.
- Onur Eroğlu. (2014). *Kurumlar Vergisinde Vergi Planlaması*, Ekin Yayınevi.
- Osman Demirdöğen ve Bilsen Bilgili. (2004), Organize Sanayi Bölgeleri İçin Yer Seçimi Kararlarını Etkileyen Faktörler: Erzurum Örneği, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 4, Sayı 2, 305-324.
- Prableen Bajpai (2021). *The World's Leading Financial Cities*, <https://www.investopedia.com/articles/investing/091114/worlds-top-financial-cities.asp> adresinden 10.08.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Sinan Ünsar (2007). Uluslararası İşletmelerde Üretim Stratejileri, *Journal of Yasar University*, 2(7), 695-708.
- World Alliance of International Finance Centers and DIFC (2022). *The Futures Of Financial Centres: White Paper, June*.
- Z/Yen ve China Development Institute. (2022). *The Global Financial Centres Index 31*, Long Finance and Financial Centre Futures, March.
- Z/Yen. (2009). *The Global Financial Centres Index 6*, City of London, September.

Extended Abstract

While taxes are the most important income item for states in financing public services, they are also an important cost element for businesses. For this reason, businesses whose primary purpose is to make profit abandon the elements they see as costs or are in an effort to minimize them. Considering that tax is a significant cost factor, businesses want to reduce their tax burden in various ways. Another method that can be used for businesses that want to minimize their tax burden by methods such as tax evasion, tax avoidance, tax mitigation, collusion, or tax-veiling is tax planning. Tax planning can be defined as minimizing their tax burden by taking advantage of the applications, which exemptions, discounts, exceptions, etc., to the extent allowed by the tax systems of the enterprises. With tax planning, businesses can follow more flexible policies in their activities, evaluate opportunities better, and resist crises better. In addition, with tax planning, businesses can eliminate uncertainties by planning for the future and adapt to the changes that may arise more easily.

Tax planning is divided into micro and macro tax planning. While tax planning of taxpayers is micro tax planning, tax planning made by states is macro tax planning. However, when it comes to tax planning, the first thing that comes to mind is micro tax planning. Micro tax planning, on the other hand, is classified according to the nature of the taxpayer (as individuals and businesses) and the taxation authority limit (national and international tax planning). Unless otherwise stated in the following part of the study, the concept of tax planning will be referred to as tax planning by businesses.

Businesses apply tax planning using a variety of tools, such as thin capitalization, transfer pricing, tax havens, hybrid financial instruments, tax treaty shopping, electronic commerce, double Irish Dutch sandwich, and location selection. In terms of the subject of the study, the choice of activity location will be emphasized.

Businesses can survive in the developing and growing world by investing in the right place, at the right time, and with the right quality. For this reason, the choice of activity location is essential. While the activity location generally means the geographical place where the enterprises carry out their economic activities, the choice of the activity location is a decision that concerns not only the present but also the future of the enterprises. For this reason, economic, natural, social-psychological-physiological, and political factors are considered when choosing the activity location.

Since each privilege granted to businesses, especially taxes, directly affects the profits and losses of businesses, a comprehensive analysis of taxes is vital before deciding on the activity location. Without performing such an analysis, it is impossible for a business to understand the true cost of operating in a given jurisdiction, the cost differential between jurisdictions, and the benefits that economic development incentive programs represent. Therefore, after the completion of tax analysis, businesses choose the most suitable place of activity for themselves by making tax planning.

Businesses can carry out their activities in various places according to the privileges granted. Free zones, technology development zones, and qualified industrial zones are among the alternative activity areas of enterprises in terms of tax planning. In addition, the regional incentives applied in the country of activity are also important in the selection of the activity location of the enterprises. However, the recent increase in financial activities makes finance centers a suitable place of activity, especially for businesses in finance. Istanbul Finance Center (IFC), which will be established with a law adopted in June 2022 in Turkey, will be an essential choice for businesses that carry out financial activities due to the tax privileges it will provide.

Financial centers with a strategic location are defined as centers where a wide variety of financial transactions are made, and financial institutions come together. These centers usually refer to a city or center with financial institutions, stock exchanges, a large concentration of public and private banks, and trade and insurance companies. Moreover, these centers are

equipped with world-class infrastructure, communication, and commercial systems and are subject to a transparent and robust legal and regulatory regime supported by a stable political system.

Financial centers have been classified based on their locations, historical adventures, countries, economic sizes, or strategic missions of policymakers. Accordingly, today, financial centers appear as international (global), regional, national, specialized, and off-shore financial centers. London, New York, and Tokyo are examples of international financial centers, Hong Kong and Singapore are regional financial centers, Amsterdam and Milan are national financial centers, tax havens are off-shore financial centers, and Geneva and Hamilton are specialized financial centers.

In today's world, where the economic growth and development components are diversified, and the importance attributed to them is constantly changing, the finance sector draws attention as an important component that should be emphasized. For this reason, Turkey has taken the necessary steps to take its place in the growing financial sector in the world and to be a pioneer, and as a result, the establishment of the Istanbul Finance Center has been decided. Today, Istanbul, which is accepted as a financial center in various studies, will legally become a financial center with the implementation of this regulation.

The first studies for the Istanbul Finance Center started in 2009, and after the work done over the years and the exchange of ideas with the stakeholders, the Istanbul Finance Center Law was published in the Official Gazette No. 31880 on 28 June 2022 and entered into effect. Accordingly, the purpose of the law is specified as "to increase the financial competitiveness of the Republic of Turkey in the international arena, to contribute to the development and deepening of financial markets and products and services, to strengthen integration with international finance and capital markets, and thus to make Istanbul Financial Center one of the leading global financial centers."

Some facilities are provided to companies that will operate in the Istanbul Financial Center. The Ministry of Treasury and Finance has been authorized to make regulations regarding the ability of the participants to keep and issue the books they have to keep and the documents they will issue in foreign currency. The Ministry of Treasury and Finance will be able to use this authority regardless of the provisions of the Tax Procedure Law No. 213 and the Turkish Commercial Code No. 6102. In addition, there is no obligation to use Turkish for any transactions, agreements, and communications coordinated between the participants and their activities at IFC. Within the scope of the activities carried out by the participants at the IFC-Istanbul, provided that the activities are not contrary to the legislation to which they are subject, free choice of law can be made for all kinds of transactions and contracts. Participants active in at least three countries will also be able to benefit from these facilities regarding regional treasury and financial management centers. The regional treasury and financial management centers of the participants who will operate in IFC and those who are active in at least three countries will be able to employ foreign personnel with work permits. However, work permit applications to be made in this context will be considered as an exception within the scope of Article 16 of the International Labor Law No. 6735.

When examined in terms of tax planning, operating in the Istanbul Finance Center provides many tax advantages. First of all, 75% of the earnings of the enterprises operating here within the scope of financial services exports can be deducted from the corporate income in determining the corporate tax base. Although this discount covers only the activities within the scope of issuing financial services, it can be applied at a 100% rate if businesses move here in the first period of operation of the Istanbul Financial Center. However, the discount to be applied at the rate of 100% is only valid for the years 2022-2031. However, in accordance with the purpose of the law, the flexing of this regulation made to cover the relocation expenses of the enterprises in order to make the Istanbul Financial Center a global financial center and to

maintain its attractiveness for the enterprises may yield more positive results. For example, it may be considered to apply a tax reduction rate of 100% for a period of 3 or 5 years from the date the businesses move to the Istanbul Financial Center in order to cover the moving expenses, always being valid.

Another tax privilege granted to businesses operating in the Istanbul Financial Center is the exemption from the banking and insurance transactions tax. This exemption is introduced to reduce the transaction costs of financial institutions in their activities in the form of exporting financial services and to enable them to compete with financial institutions operating in other financial centers around the world. In addition, the stamp duty of the activities of the participants within the scope of financial activity export and the papers issued within this scope, and the fees specific to the transactions in which these papers are used are exempted from tax. In addition, the leasing transactions of immovables in the Istanbul Finance Center will be exempt from all kinds of fees, and also the papers issued for these transactions will be exempt from stamp tax.

Another application that can be evaluated within the scope of tax planning is the exception for the wages of the personnel to be employed in the Istanbul Financial Center. A certain part of the wages of the personnel to be employed by the financial institutions that have obtained a participant certificate at the Istanbul Financial Center is exempt from income tax. For professionals employed in the Istanbul Finance Center, with at least five years of professional experience abroad, 60%, and for professionals with at least ten years of professional experience abroad, 80% of the actual net value of the monthly wage will not be subjected to income tax. It should be noted here that the income tax exemption is only used to encourage qualified workforce from abroad. However, considering that there is a qualified workforce in the country who has never worked abroad and the purpose of the exception application is to encourage qualified workforce, it would be more appropriate to change the scope of the application to include the qualified workforce in the country. For example, by adding a provision such as "60% exemption will be applied to the wages of the personnel who have worked in an enterprise operating in the field of financial services in the country for at least 5 years and have completed their doctorate education", it can be ensured that the qualified workforce coming from both domestic and abroad can be encouraged.